

BOEKEN Nooit op de knieën. Marcus Bakker - Leo Molenaar

Door: Hans Renders

HN nr. 5/ maart 2015

Dialectisch denkwerk

Marcus Bakker had alles te danken aan de Communistische Partij Nederland, de CPN. Hij werd journalist en later hoofdredacteur van De Waarheid, bestuurder en vanaf 1956 parlementariër namens zijn partij. Hij zat een kwarteeuw in de Tweede Kamer en was van 1963 tot 1982 politiek leider van de CPN.

De biografie van Bakker die Leo Molenaar nu publiceert is zeker niet onkritisch. Molenaar geeft tal van voorbeelden van de onheuse en soms zelfs 'achterbakse' wijze waarop Bakker opereerde. In zijn redeneringen verwees hij volop naar 'handlangers van het kapitalisme', 'echoputten van Amerikaanse propaganda' en 'verraders van Moskou', kritiseert Molenaar, maar uiteindelijk blijft de biograaf toch over de CPN-leider spreken als een beschaafd en verstandig politicus. Molenaar besteedt veel aandacht aan de inderdaad twijfelachtige werkwijze van de BVD om in communistische kringen te infiltreren, met neppublicaties, undercover's en af luisterpraktijken, maar blijft opvallend mild waar het de krankjorumme werkwijze van de CPN betreft.

Het is flauw om de biograaf op voorhand aan te wrijven dat hij niet voldoende afstand heeft kunnen houden omdat hij zelf decennialang lid is geweest van de CPN – van 1980 tot 1989 zat hij zelfs in het partijbestuur –, maar zijn dreunende wijze van redeneren verradt wel zijn politieke achtergrond. Door een vracht aan verhalen over interne partijruzies en het parlementaire handwerk worden we met zoveel details overspoeld dat de persoon van Marcus Bakker erin ten onder gaat. Alleen dat hij een goed Kamerlid was en een bewonderd debater blijft overeind. En misschien is het waar dat Bakker 'integer tot op het bot' was, zoals Molenaar schrijft, maar de lezer raakt daarvan niet overtuigd.

De biograaf is op dit punt te weinig biograaf gebleken. Van de persoon Bakker worden we niet veel wijzer. Zo schrijft Molenaar wel dat Bakker politiek en gezinsleven gescheiden hield en er thuis niet over politiek gesproken werd, maar tegelijkertijd was zijn dochter Marisca eindredacteur van De Waarheid en kreeg zij een enorme ruzie met haar vader over politiek, over geheime 'donkere plekken' uit het verleden van de communistische partij.

Misschien dat Bakker echt geloofde in de heilsleer, maar of we dat 'integer' moeten noemen? Toch eerder een levensbeschouwing in beton gegoten. Een voorbeeld daarvan is zijn erkenning dat de massamoord bij Katyn in 1940, toen ruim 20.000 Poolse officieren werden geëxecuteerd, niet het werk was van de nazi's, maar van de Russen. Molenaar noteert het als een sportief gebaar van de leider nadat in 1990 de archieven in Moskou waren opengegaan. In werkelijkheid wist iedere serieuze historicus al een halve eeuw lang dat Stalin achter die slachtpartij zat. Bakker had het nooit willen weten.

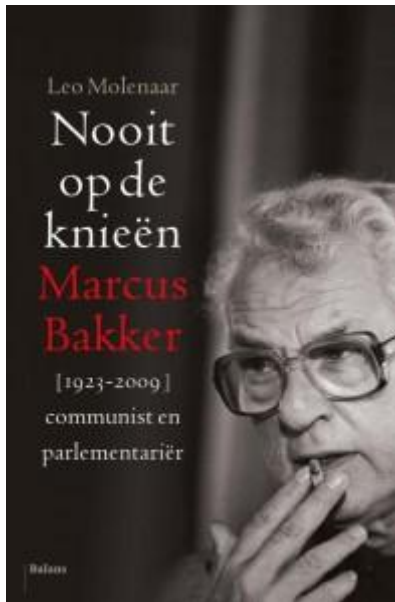
Met de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog had de CPN ook andere ervaringen. Direct na de oorlog had de partij veel krediet in de Nederlandse samenleving (10 van de 100 Kamerzetels), omdat veel communisten in het verzet hadden gezeten. Daarom was het des te schrijnender dat de partijleiding in 1958 een interne zuivering doorvoerde met de valse beschuldiging van collaboratie tijdens de bezetting. Kamerleden die niet helemaal in de pas van de sektarische partijdiscipline liepen, zoals Henk Gortzak en Gerben Wagenaar, werden op basis van het rapport De CPN in de oorlog uit de partij gegooid. Tot nu toe werd Marcus Bakker als de auteur van dit misselijkmakende geschrift beschouwd. Molenaar toont nu aan dat het Paul de Groot was, de partijleider die hij 'bijna had liefgehad', zoals Bakker in diens in memoriam in 1986 schreef.

Een onthullinkje, maar zeker niet eentje dat Bakker vrijpleit van deze onfrisse zuiveringspraktijk. Bakker had immers materiaal aangedragen en de tekst ook nog eens geredigeerd. Er is wel enig dialectisch denkwerk voor nodig, zoals Molenaar jaren voor dit boek al schreef, om te menen 'dat mensen vanuit een volstrekte integriteit en een zuiver geweten tot verwerpelijke publicaties kunnen komen'. Een echo van deze ondoorgrondelijke denkwijze hoor je nog in deze biografie, die alleen

daarom al interessant is.

Nooit op de knieën
Marcus Bakker (1923-2009)
Communist en parlementariër
Leo Molenaar
400 p. Balans,
€ 22,50

Boeken

Nooit op de knieën

Leo Molenaar

Prijs: € 22,50

[meer info en bestellen](#)